

Debat Sterke Streekmusea 22-01-2015

Op donderdagmiddag 22 januari verwelkomde Karst Vaartjes, voorzitter van Heemkundig Streekmuseum Jan Uten Houte in Etten-Leur, zestien collega's uit acht andere streekmusea*) in Brabant. Doel van de bijeenkomst was samen in gesprek te gaan over de positie van streekmusea.

Aanleiding hiervoor is het project dat Museum Jan Uten Houte samen met Erfgoed Brabant doet. Het museum zoekt naar een toekomstbestendige aanpak van collectiebeleid en –presentatie. Erfgoed Brabant ondersteunt het museum in die verkenning, en deelt het proces en de resultaten met andere musea en heemkundekringen. Erfgoed Brabant doet dit in het kader van de Erfgoed Academie Brabant. Dit programma heeft tot doel het erfgoedveld te versterken door onderlinge uitwisseling van kennis en ervaringen.

Annette Gaalman van Erfgoed Brabant begeleidt Museum Jan Uten Houte. Het traject wordt gedocumenteerd en gefilmd met als doel ook andere organisaties inspiratie te kunnen bieden. Vandaag wordt het eerste filmpje getoond, waarin de SWOT-analyse centraal staat. Op de website van Erfgoed Brabant is alle informatie te vinden.

We beginnen de middag met twee inleidingen op de thematiek (de rol van het streekmuseum), vanuit twee verschillende perspectieven: Jacqueline van Leeuwen van FARO, Vlaams steunpunt voor Cultureel erfgoed, vertelt over ervaringen in Vlaanderen met publieksparticipatie. Gerard Hendrix, van Identiteitsfabriek IJsselvallei, benadert de thematiek vanuit de identiteit(en) van een gebied.

o Inleiding Jacqueline van Leeuwen

In Vlaanderen zijn net als in Nederland veel streek- en ook stadsmusea op zoek naar een nieuwe positie. Jacqueline vertelt over drie Vlaamse projecten die vanuit de gemeenschap vertrokken zijn en niet vanuit het museum. Het museum werd hierbij gezien als een werkplaats waar nieuwe ideeën ontstaan. Er werd een vergaande participatie gevraagd van de erfgoedgemeenschap. Deze projecten zijn: Publiek aan Zet (M, Museum Leuven), Pop-up museum (Diamantmuseum Antwerpen) en een try-out tentoonstelling van het stadsmuseum Mechelen.

Uit deze projecten is gebleken dat door bezoekers/jongeren/leken te vragen mee te denken er een nieuwe en confronterende blik kan worden geworpen op het betreffende museum of de collectie. Tegelijkertijd blijken de bezoekers behoefte te hebben aan de professionaliteit van het museum: mensen willen graag achter de schermen van het museum meekijken, maar willen hun ideeën op een hoger niveau getild zien door de museummedewerkers. Deze participatie kan op alle fronten van het museum aan de orde zijn en het is niet nodig om zo'n atelier af te zonderen. Wel is er behoefte aan duidelijkheid en regels, zodat alle partijen weten waar ze aan toe zijn. Tot slot blijkt dat toch meestal de blanke hoogopgeleiden, de mensen die al culturele interesse hebben, zich inzetten voor dergelijke projecten. Men worstelt nog met de vraag hoe deze participatie duurzaam en structureel kan worden.

Wel is al duidelijk dat dergelijke projecten een zeer belangrijke en noodzakelijke dialoog met de erfgoedgemeenschap opleveren en ook zeer nuttige inzichten zich zo aandienen.

o **Inleiding Gerard Hendrix**

Gerard memoreert hoe het idee van een identiteitsfabriek eind jaren negentig voor het eerst vorm kreeg in Museum 't Oude Slot in Veldhoven. Geïnspireerd door het concept 'ecomuseum' startten Pieter Mols en Gerard Rooijackers daar met IDZO: Identiteitsfabriek Zuid-Oost. Niet de voorwerpen stonden centraal, maar de identiteitsbeleving van de inwoners.

Het werken met de bewoners en belanghebbenden van en in de IJsselstreek is ook het doel van de identiteitsfabriek IJsselvallei. Centraal staan de identiteit en de waarden van de streek, die vervolgens worden toegepast op de gebiedsontwikkeling.

Naar aanleiding van deze presentatie wordt gedebatteerd over de vraag hoe je erfgoed moet behouden. Erfgoed blijft behouden als het waarde heeft voor de toekomst, maar hoe zorg je dat dit gebeurt?

o Daarna wordt aan de hand van stellingen gedebatteerd over de positie van streekmusea.

Wie bepaalt wat er te zien is in het museum?

a. *De inwoners van de streek*

b. *De museummedewerkers*

De meeste aanwezigen zijn van mening dat het museum bepaalt wat er te zien is. Uit het debat blijkt echter dat men vooral een combinatie van beiden voor ogen heeft. Er moet goed geïnventariseerd worden wat de bezoekers willen zien, maar uiteindelijk bepaalt het museum. Hierbij is ook van belang wat wordt gezien als het belangrijkste doel van een museum: mensen lering en vermaak bieden. Vanuit dit standpunt bezien, ligt het initiatief bij het museum.

Op de vraag of een inwoner van de streek zich moet herkennen in wat hij te zien krijgt in het museum, wordt geantwoord dat dit afhangt van het doel van het museum. Daarnaast wordt opgemerkt dat een museum populair moet zijn om te kunnen blijven bestaan en dus altijd rekening gehouden moet worden met wat de inwoners van de streek wensen.

Wat is het doel van een streekmuseum?

a. *Zoveel mogelijk bezoekers trekken*

b. *De geschiedenis van de streek documenteren (hier wordt ook onder verstaan: objecten verzamelen)*

Ook hier is bijna iedereen van mening dat het om een combinatie van beide gaat. Je hebt bezoekers nodig om de geschiedenis van de streek goed te kunnen documenteren, maar dit laatste is het eigenlijke hoofddoel van een streekmuseum.

Hierbij wordt wel opgemerkt dat de aantrekkingskracht van een museum uitermate belangrijk is. Een museum heeft alleen bestaansrecht als de bezoekers er vermaakt en onderwezen worden. Oftewel A moet B aanvullen: het documenteren van de geschiedenis is het hoofddoel of zou het ideologische doel moeten zijn, maar het is de bedoeling zoveel mogelijk mensen hiervan mee te laten profiteren en zoveel mogelijk mensen aan te spreken.

Jacqueline van Leeuwen merkt op dat bezoekersaantallen niet alles zeggen, ook niet over de kwaliteit van een museum.

erfgoed academie brabant

De collecties van de streekmusea in Brabant zijn:

- a. Onderscheidend genoeg*
- b. Lijken allemaal op elkaar*

Hier blijkt dat men niet goed op de hoogte is van de collecties van de andere musea. Er is wel behoefte aan deze kennis. Gerard Hendrix wijst op het feit dat grote musea in Nederland bezig zijn zich te specialiseren en hiervoor een gezamenlijk beleid ontwerpen. Dit kan wellicht ook een optie zijn voor de streekmusea.

Onder de deelnemers aan deze middag is een tweedeling te zien. Aan de ene kant is er een groep die van mening is dat het geen punt is dat de collecties veel op elkaar lijken. De bezoekers van de streekmusea zijn ook heel plaatsgebonden en elk streekmuseum heeft voor zijn eigen streek diezelfde sociale functie.

Aan de andere kant is er een groep die aangeeft onderscheidend te willen zijn, omdat dit de manier is om mensen te trekken. Ze willen zich profileren door zich te specialiseren op een thema of door arrangementen en wisselexposities aan te bieden. Door wisselexposities kan zowel aandacht geschonken worden aan de streekgeschiedenis (in de vaste opstelling) als tegemoet gekomen aan andere interesses van bezoekers, b.v. hedendaagse kunst.

Tot slot blijkt dat er behoefte is aan onderlinge contacten om naar elkaar te kunnen verwijzen en op elkaar te kunnen aansluiten. Hierbij wordt opgemerkt dat het moeilijk is om je te specialiseren als niet bekend is wat de andere streekmusea aandragen. Kortom, men wil graag bij elkaar op bezoek gaan. Verder wordt geopperd dat het een goed idee is om samen op te trekken en het publiek als collectief aan te spreken, en om zo te proberen ook mensen uit andere streken en provincies te trekken. Als laatste wordt opgemerkt dat ook kennis van het effectief gebruik maken van social media ontbreekt en dat er behoefte is aan een scholingsdag hiervoor.

De middag eindigt met een bezoek aan het museum, en een levendige voortzetting van de gesprek onder het genot van een hapje en een drankje.

*) Deelnemende musea:

Museum De Vier Quartieren, Oirschot
De Looierij, Dongen
Oudheidkundig Streekmuseum, Alphen
MUBO, Boxtel
Streekmuseum De Acht Zaligheden, Eersel
Cultuurhistorisch Centrum De Weeghreyse, Rijsbergen
Museum Paulus van Daesdonck, Ulvenhout
Meierijsche Museumboerderij, Heeswijk-Dinther

Museum 't Oude Slot was op het laatste moment verhinderd.

